

CURSIEF

een rol zouden moeten spelen bij de verkiezingen heb ik meer vragen dan antwoorden. Hoe zorgen we er voor dat we weer fatsoenlijk met elkaar omgaan, zowel in de publieke discussie als op straat, op school, in het verkeer en in het openbaar vervoer? Hoe vergroten we de veiligheid zonder dat er op elke straathoek een politie-agent staat, welke instrumenten hebben we daarvoor, wat kunnen mensen zelf en wat is daar voor nodig? Hoe willen we omgaan met de verslaafden, psychisch gestoorde en illegalen die in de steden rondzwerven? Wordt het bijvoorbeeld niet eens tijd om onze aanpak van psychiatrische patiënten (allemaal zoveel mogelijk zelfstandig tussen 'gewone' mensen) opnieuw te bezien? Hoe verkleinen we het lerarentekort zonder daarbij misbruik te maken van de leraren die tegen een lager salaris het onderwijs trouw gebleven zijn? Hoe voorkómen we dat probleemkinderen worden rondgepompt tussen verschillende instellingen, welke maatregelen zijn daarvoor nodig? Waar liggen de grenzen van de privacy?

Ik kan er nog veel meer bedenken en ik heb geen pasklaar antwoord op deze vragen, maar ik weet wel dat de antwoorden die nu gegeven worden (zoveel meer naar de zorg, zoveel agenten erbij, zoveel extra opvangplaatsen) niet afdoende zijn. Het probleem is niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief.

We hoeven ook niet overal direct een oplossing voor te hebben. In de huidige situatie lijkt het mij al een hele prestatie om de goede vragen te formuleren en in, maar vooral ook na, de verkiezingscampagne samen met de kiezers naar antwoorden te zoeken. En het zou mij niet verbazen als kiezers daar méér vertrouwen in hebben dan in weer een nieuw verkiezingsmanifest.

Voorlopig past ons bescheidenheid.

MARIJKE LINTHORST

Redacteur S&D

Onstuitbare Vernieuwing

De PvdA moet de bakens verzetten om het vertrouwen van de kiezers terug te winnen. De eerste forse verandering in de Partij van de Arbeid betreft de wijze waarop antwoord wordt gegeven op een aantal spanningen in de Nederlandse samenleving. Die antwoorden zijn er te lang niet geweest, omdat een aantal problemen onbespreekbaar was. Taboes rond maatschappelijke vraagstukken zijn niet meer van deze tijd, ook niet voor de PvdA. Zo kent Nederland mondige en goed opgeleide burgers, die goede en betaalbare voorzieningen wensen. Die geëmancipeerde burgers geven duidelijk blijk van hun ongeduld als deze voorzieningen onder de maat zijn. De gevoelens van onzekerheid en onveiligheid die zijn gevolgd op 11 september lijken een belangrijke rol te spelen in grondhoudingen en keuzes van de burger. De rol van de overheid is niet meer vast omschreven. Enerzijds worden van de overheid oplossingen verwacht en wordt ze aangesproken op problemen en op momenten dat het in ons land — denk aan Enschede en Volendam — misgaat. Anderzijds zijn het mandaat en de legitimiteit van de overheid gereduceerd door privatiseringen en verzelfstandigingen van een groot deel van haar dienstverlenende voorzieningen.

Het normen- en waardenpatroon in Nederland, traditioneel steunend op het christelijke waardenstelsel, is minder eenduidig geworden door de instroom van mensen uit andere culturen. Tenslotte zijn de traditionele politieke tegenstellingen in Nederland verdwenen. Mede dankzij Paars is de overzichtelijke links-rechts tegenstelling te simpel geworden om het politieke landschap van Nederland te beschrijven. Voor kiezers is het niet meer vanzelfsprekend zich voor langere tijd aan één politieke stroming te binden.

Tussen deze maatschappelijke trends en de vertrouwde eigen beginselen moet de nieuwe Partij van de Arbeid een brug slaan. Dat kan door, juist in het licht van deze maatschappelijke spanningen, te blijven kiezen voor een rechtvaardige, solidaire

CURSIEF

samenleving, voor gelijke kansen voor iedereen, voor een hechte multiculturele samenleving. En dat kan door de burger, iedere burger, een grotere eigen verantwoordelijkheid te geven. Hier ligt de grote uitdaging voor de PvdA, die traditioneel de overheid als instrument zag om haar idealen te realiseren. Immers, aan een grotere verantwoordelijkheid voor de burger zijn verdere decentralisatie en democratisering onlosmakelijk verbonden. Iedere burger moet meer grip krijgen op terreinen, waarbij die burger zelf is betrokken, zoals in het onderwijs, de zorg en de inrichting van de eigen buurt. De overheid moet voor deze vorm van medezeggenschap garanties bieden.

Met deze modernisering van haar inhoudelijke ambities moet de Partij van de Arbeid de nieuwe verkiezingsstrijd ingaan. Een 'time-out' om in alle rust de wonden van de laatste verkiezingen te likken is er niet. De plannen van het nu demissionaire kabinet voorspellen weinig goeds. Het lijkt erop alsof het tijdperk terugkeert waarin vooral kwetsbare groepen tot werkloosheid waren gedoemd. In de Nederlandse samenleving bestaan grote problemen met de integratie van nieuwkomers uit andere landen en uit andere culturen. De kwaliteit en toegankelijkheid van overheidsvoorzieningen staan onder druk. De Partij van de Arbeid moet vernieuwen om daar tegenwicht tegen te bieden.

Maar dan zal er ook een tweede onstuitbare verandering moeten plaatsvinden. Die betreft de gesloten en soms zelfs regenteske manier waarop de Partij van de Arbeid politiek heeft bedreven. Met die cultuur moet resoluut worden gebroken. Na twaalf jaar regeringsdeelname lag het vinden van oplossingen voor inhoudelijke vraagstukken in handen van een te kleine groep, waartoe andersdenkenden te weinig toegang hadden. Dat moet anders.

In haar functioneren als politieke partij moet sprake zijn van grotere invloed van de eigen achterban. Met partijreferenda krijgen de eigen leden meer zeggenschap over de partijstandpunten. Korte en snelle communicatielijnen zijn er voor het kiezen van de landelijke en regionale leiding en voor het samenstellen van kieslijsten. Niet langer kiest de fractie in de Tweede Kamer de politieke lei-

ding, maar kiezen de leden uit alle kandidaten op de kieslijst, dus ook van buiten de fractie in de Tweede Kamer.

Gelijk opgaand met de verdere democratisering van de eigen partij moet de grens tussen de Partij van de Arbeid en daarbuiten worden uitgegumd. Vooral in de samenleving, in directe contacten met de gewone burgers, liggen de wortels van een progressieve politiek. Kennis en kracht moeten worden geput uit nieuwe inzichten en alternatieven, ook als die van ver buiten de eigen kring komen. Om kennis en betrokkenheid van zo velen binnen en buiten de eigen gelederen te mobiliseren en te benutten, worden rond de fractieleden fractiesteungroepen georganiseerd. Een forse ondersteuning van de zo uitgedunde fractie in de Tweede Kamer is onmisbaar om idealen en ambities van de Partij van de Arbeid te realiseren. De solidaire, rechtvaardige samenleving met gelijke kansen voor iedereen, nationaal en internationaal, moet uitgangspunt blijven voor de Partij van de Arbeid. De manier waarop dit kan worden bereikt is aan vernieuwing toe. Meer burger, een betere overheid, een onstuitbare vernieuwing.

**PAUL MAES, BERT KREEMERS EN
VARINA TJON A TEN (E.A.)**

Paul Maes, Bert Kreemers en Varina Tjon A Ten behoren tot een groep van ruim dertig kandidaten van de Partij van de Arbeid bij de Tweede Kamerverkiezingen van 15 mei die het manifest 'Een Onstuitbare Vernieuwing' hebben opgesteld dat aan het Bestuur en de Tweede Kamerfractie van de PvdA werd aangeboden.